

confessionem iterandam, quia culpa sua integratatem omisit, quod verissimum esse infra ostendam. Unde colligo hoc generale principium, qui culpa sua, præsertim mortali, omittit aliquid per se necessarium ad valorem hujus sacramenti, committere essentialē defecum, ideoque facere confessionem nullam et iterandam; hac enim de causa qui culpabiliter omittit integratē, tenetur confessionem iterare; eadem enim vel major ratio est de quaenque alia parte necessaria. Constat autem veram attritionem, per se loquendo, necessariam esse; nam hoc ut minimum probant, quæ hactenus circa præcedentes partes diximus. Et Concilium Florentinum et Tridentinum hoc satis expresse docent. Nam quod Florentinum ait, dolorem de peccato commisso esse primam partem sacramenti, non de putato dolore, sed de vero loquitur; dolor enim tantum putatus, non est dolor; sicut quando ait, confessionem et satisfactionem esse partes, de vera confessione et satisfactione loquitur. Concilium idem Tridentinum hoc diserte declaravit, definiens hunc dolorem, et assignans ejus motivum et originem, quam ex dono Spiritus Sancti habet, et alia similia, quæ non cadunt nisi in talem dolorem de peccato, qui vera supernaturalis attrito, vel contrito sit; ergo hæc necessaria est, saltem per se loquendo. Imo, si hoc modo necessaria non esset, neque illius existimatio necessaria esset, sed sufficere posset aliud dolor, etiamsi de illo cognosceretur non esse veram attritionem; quia, ut supra insimili dicebam, falsa illa existimatio per se non est bona dispositio, neque auget illam; unde neque etiam est pars sacramenti; ergo per se non potest postulari, sed ad summum ut excusat ab aliqua culpa. At vero, si attrito vera non esset per se necessaria ad hoc sacramentum, non esset illa culpa illam omittere etiam voluntarie; ergo existimatio ejus non esset necessaria ad excusandum a culpa; ergo sine causa postularetur.

13. *Objectio.* — *Enodatur.* — Dices, quavis non sit per se necessaria ad substantiam sacramenti, esse per se necessariam ad effectum, et ex hac parte cadere sub obligationem, et propterea etiam, quando illa in re deest, necessariam esse existimationem ejus, quæ excusat a culpa. Sed contra hoc est, nam licet de invincibili existimatione id posset sustineri, tamen de vincibili, de qua nunc agimus, nullo modo, quia hæc non excusat a culpa, ut supponimus; ergo sine causa postu-

latur. Nam quod excusat a tanta vel tanta culpa, id est, magis seu directe voluntaria, parum refert, si semper sistimus in latitudine culpæ mortalis. Alioqui idem esset in integratē, et quolibet alio defectu simili, quod est contra principium positum, et contra omnem rationem, absque ullo probabili fundamento; nam cum hujusmodi pœnitens sit notabiliter negligens in examinanda sua conscientia et pœnitentia, nullam habet legitimam excusationem, ob quam dicamus dolorem illum acceptari a Deo, vel a Christo institutum esse, ut sufficientem, cum alias Concilia absolute requirant veram attritionem.

14. *In moralibus idem est aliquid ex negligentia culpabili, ac cognitione omittere.* — *Confessio sine vera attritione culpabiliter vera putata, non est integra.* — Quod enim alii autores aiunt, hoc deseruire ad pacificandas conscientias, nullius momenti est, tum quia non est bona pax, quæ in errore fundatur; tum etiam quia potius potest esse occasio negligentie in præparanda conscientia ad confessionem debito modo. Accedit præterea, quod in moralibus et apud Deum ejusdem culpæ est aliquid committere ex negligentia culpabili, et ex cognitione; solum enim differt in voluntario magis vel minus perfecto; si ergo ille dolor imperfectus et cognitus non est verus, nec sufficiens, nec culpabiliter ignoratus sufficiens erit. Cur enim ex illa negligentia debet peccator illud commodum reportare, ut sibi sufficiat imperfectus dolor, qui satis non esset, si post examinatam conscientiam suam illum cognosceret? Præterea, in moralibus non minus excusat passio vehemens, quam ignorantia negligens; at vero, si pœnitens ob vehementem passionem et affectum ad peccatum, solum habeat displicentiam imperfectam, et hoc ipsum fateatur, non propter facit confessionem validam; ergo nec propter ignorantiam vincibilem esse potest validam talis confessio. Maxime, quia necesse est, ut talis confessio sit non integra, quia ille homo dum sic confitetur, actu mortaliter peccat, et cum alioqui non advertat culpam, quam tunc committit, non potest illam confiteri, cumque totum hoc fundetur in negligentia et ignorantia culpabili, non fit sine culpa; ergo talis confessio est etiam culpabiliter non integra, et consequenter insufficiens, ut postea videbimus. Adde quod de illo peccato vix potest ullus dolor, etiam imperfectus, haberi. Denique hæc pars a fortiori constabit ex sequenti.

Confessionem ex attritione humana factam, etiamsi invincibiliter supernaturalis existimet, esse nullam.

15. Quarto probandum est, adeo esse necessariam veram attritionem supernaturalem ad substantiam hujus sacramenti, ut illa deficiente, existimata non sufficiat, etiamsi invincibilis ignorantia intercedat. Quod, præter auctores supra citatos, docuit Ruard., art. 3 contra Lutherum. Et præcipue suadetur argumento sumpto ex Concilio Tridentino, et his quæ supra dixi. Nam Concilium eamdem attritionem, et eisdem verbis requirit, ut partem sacramenti, et ut dispositionem ad effectum ejus; sed supra ostendimus in ratione dispositionis non sufficere attritionem solum existimatam, etiam invincibiliter; ergo neque in ratione partis sufficit. Deinde, quia Concilium dicit illam attritionem, quæ est pars, esse donum Spiritus Sancti, quod etiam dixit D. Thomas supra citatus; at vero in attritione existimata, neque ipse dolor est donum Spiritus Sancti, quia supponitur esse imperfectus, et mere naturalis, neque etiam existimatio, quia est deceptio quædam; ergo. Præterea, quia Concilia dicunt, vinum, verbi gratia, esse materiam Eucharistiae, nemo dicere potest, acetum invincibiliter putatum vim, aliquando sufficere. Neque solum in materia quæ est res sensibilis, sed etiam in materia quæ est actus humanus, hoc verum habet; ut in sacramento Ordinis, si materia essentialis est tactus calicis, vel patenæ, etiam si quis invincibiliter putet se tetigisse, si revera non tetigit, nihil factum est; quia ignorantia humana non mutat materiam, nec Deus supplet essentialē defectum ob privatum errorem; ergo idem cum proportione est in præsentis dicendum. Ratio vero seu congruentia institutionis illa est præcipue, quia ad veritatem formæ hujus sacramenti per se necessaria est attrito vera, et non putata quomodounque, quia sine illa non potest homo revera, et cum effectu absolvi.

16. *Ad veritatem formæ pœnitentiae non sufficit aptitudinalis significatio.* — Nec sufficit respondere, ad veritatem hujus formæ satis esse aptitudinalem significationem, id est, absolvere, quantum est ex se. Nam, licet hoc sit verum respectu alicuius impedimenti, seu cause extrinsecæ, aut per accidens, tamen respectu propriæ materiæ, et per se, requirit actualem efficaciam gratiæ, et hanc significat (per se etiam loquendo) ex vi verbi,

Similitudo inter confessionem exteriorem et attritionem. — Quod potest a simili de-

absolvo; ergo ex se requirit materiam proportionatam ad veritatem talis verbi et significationis. Denique confirmatur, quia ignorantia invincibilis solum potest operari excusationem culpæ; quod hic non est satis, nam quærimus veritatem materiæ; alias etiam ignorantia invincibilis juris sufficeret, quod nemo dicet. Nam, si quis sciens et videns confiteatur sine vera attritione, cum dolore aliquo ex solo motivo humano, quantumvis excusatur a culpa, putans illam confessionem sufficere, nihilominus verum sacramentum non reciperet, quia ex certa scientia veram materiam non apponit; ergo excusatio a culpa non satis est.

17. *Differentia inter dolorem et integratē confessionis.* — Unde in hoc est magna differentia inter dolorem et integratē confessionis, ex qua argumentum in contrarium sumebatur, eo quod integritas interdum videtur suppleri per ignorantiam invincibilem; est autem longe diversa ratio, quia essentialis materia est confessio formaliter integra, non materialiter, seu quæ sit de omnibus peccatis, solum quatenus post debitam diligentiam memorie et conscientiae occurront tanquam necessario confitenda, quæ integritas per hanc negationem recte explicatur, ut in ea nullum peccatum mortale culpabiliter faceatur; cuius signum est, quia ex quaenque alia causa excusat homo a culpa tacendo aliquod peccatum, sive illa causa sit vera, sive ex invincibili ignorantia juris existimata, sufficit, etiamsi peccatum, quod omittitur, non sit oblitum, sed cognitum. At vero in interiori dolore non ita est, sed materia necessaria quoad hanc partem est altrito vera, et in re ipsa existens. Et ratio differentiae assignari potest, quia confessio per se et natura sua pendet, tum ex memoria peccatorum, tum etiam ex aliis circumstantiis moralibus, quas concurrere oportet, ut necessaria sit; nam ille actus absolute et nude sumptus, non est semper expediens, neque aptus, ut sub necessitate præcipiat, nisi debitis circumstantiis vestiatur. Et ideo formalis integritas materiæ multum pendet ex conscientia, et memoria pœnitentis. At vero pœnitentia interior absolute et simpliciter bona est, expediens, imo et per se necessaria ad remissionem peccatorum; et ideo non ita pendet ex pœnitentis opinione, ut per illius existimationem etiam inculpabilem suppleatur.

clarari ex necessitate ejusdem pœnitentiae interioris ad remissionem peccati. Nam, quia pœnitentia interior est necessaria necessitate medii ad remissionem peccati, non sufficit existimatio ejus ad supplendum illius defecatum; licet enim fortasse talis existimatio excusat a nova culpa, non tamen supplet, neque applicat medium necessarium ad talem effectum. Ita ergo, quia pœnitentia interior, quæ sit vera contritio vel attritio, est necessaria necessitate medii seu materiae ad constituentium hoc sacramentum, si illa desit, existimatio ejus, quantumcunque excusat a culpa, non potest supplere defectum ejus. Quocirca, potius in hoc est aliqualis similitudo inter confessionem exteriorem et attritionem, quod sicut absque vera exteriori confessione peccati non potest fieri hoc sacramentum, ita nec sine vera attritione interiori; et sicut illa non suppletur per existimationem, ita neque hæc; nam, si quis bona fide, seu absque culpa sua absolvatur sine prævia confessione, non propterea fiet sacramentum. Item, sicut confessio, quæ fit de aliquibus peccatis, alii justa excusatione omissis, est quidem sufficiens materia, ita etiam attritio de peccatis confessis est per se sufficiens materia, imo illa sola pertinet proprie ad hanc partem materialem, ut statim dicemus. Ac denique sicut confessio illa, quæ ex justa causa fit de quibusdam peccatis et non de aliis, ita est sufficiens, ut non satisfaciat per se pro peccatis non confessis, sed reliquat necessitatem illa confitendi debito tempore, ita etiam interior pœnitentia de omnibus peccatis etiam non confessis, necessaria est, ut remitti possint. Illud ergo exemplum de confessione potius confirmat hanc sententiam, quam illam impugnat.

Satisfit argumentis contrariarum opinionum.

19. Atque ita manet non solum confirmata hæc pars, verum etiam soluta fundamenta oppositæ sententie. Nam præcipuum erat illud, quod sumebatur ex integritate. Cætera vero omnia, quæ in hoc nitebantur, quod homo tune adhibet humanam diligentiam, et excusatur a culpa, et ex intentione sua facit veram accusationem, hæc, inquam, et similia, parum probant, quia, licet hoc judicium humanum videatur, tamen revera est divinum, nam in eo homo se gerit ut instrumentum et minister Dei; veritas autem et substantia divini judicij non est posita in humana existimatione, sed in conformitate ad rem ipsam; et ideo, licet illa videatur esse vera ac-

cusatio, tamen in re ipsa, et apud Deum non est. Et ob eamdem causam, licet illa existimatio excusat a culpa, non sufficit ad veritatem talis judicij seu sacramenti. Denique, non exigit ab homine existimatam pœnitentiam, sed veram, ideoque qui tantum habet existimatam, licet forte excusat a culpa, in re tamen non implet illud præceptum, et ideo semper manet obligatio illud implendi, quoties constiterit illam existimationem falsam fuisse; ita ergo dicendum est de præcepto confessionis ita dolorosæ, ut ex vera attritione procedat. Nam hoc est quoddam divinum præceptum determinans modum pœnitentiae, veram tamen pœnitentiam sub tali modo ab homine exigens; et ideo, qui in re illam non exercet, licet per ignorantiam excusat a transgressione, re tamen vera illud non implet, ideoque per se ex vi talis præcepti semper manet obligatio illud implendi.

20. *Cani evasio. — Praeluditur. — Attritio subsequens confessionem peccatorum non est pars sacramenti.* — Respondent vero Cano et alii manere quidem obligationem impleendi, quantum ad id quod defuit, nimurum quo ad attritionem addendam, non vero quoad confessionem iterandam, quæ jam integra facta fuit. Sed hoc non recte dicitur, tum quia attritio non est utecumque præcepta in lege nova, sed ut pars hujus sacramenti; illa vero attritio, quæ postea haberi potest, non est pars sacramenti; vanum enim et improbable videtur quod quidam aiunt, illam esse partem sacramenti, ex eo solum, quod cadit in peccata jam confessa; constat enim hoc esse falsum, quia talis attritio nec per se sensibilis est, cum sit mere interna, nec conjungitur alicui signo sensibili, quo manifestetur et sensibilis fiat; nam confessio, quæ præcessit, non indicat dolorem, qui postea subsequitur, cum non sit effectus ejus, sed mere per accidens ad invicem se habeat; et ideo hæc pars talis est, ut natura sua præcedere debeat confessionem, vel comitari; non ergo satis est, ut cadat in peccata jam confessa. Alioqui quoties contritio repperitur circa peccata confessa, semper esset pars sacramenti, haberetque effectum ex opere operato; quod verisimile non est, cum illa confessio mere per accidens se habeat ad illam contritionem, neque sit signum ejus. Igitur non satisfacit quis in dicto casu sua obligationi habendo attritionem, nisi per aliquam confessionem talium peccatorum, eam subjiciat, et conjungat clavibus Ecclesiæ, ut fiat pars sacramenti. Atque si-

mile argumentum fieri potest ex parte confessionis, quia non quæcumque confessio præcipitur, sed illa, quæ ex vera attritione procedat, et sit vera accusatio coram Deo; talis autem confessio facta non fuit, licet facta fuerit exterior narratio peccatorum; ergo manet semper obligatio iterandi confessionem. Item præcipitur talis confessio, quæ sit pars sacramenti in actu; non est autem pars actu, quæ non est unita parti essentiali, qualis in presenti est vera attritio; ergo ob hoc etiam per illam confessionem non impletur hoc divinum præceptum, etiam quoad ipsam confessionem; quia hæc duo, scilicet, confessio, et dolor, ex vi præcepti hujus sacramenti non præcipiuntur ut disjuncta et separata, sed ut conjuncta, et constituentia unam materiam sensibilem, et essentialiem hujus sacramenti. Quando ergo confessio non ita fit, licet forte excusatio intercedat per ignorantiam, semper manet, ex vi necessitatis hujus sacramenti, obligatio ad iterandam confessionem eorumdem peccatorum mortalium.

21. *Ignorantia excusans a culpa ob confessionem indebita factam frequentius excusat ab iteranda confessione.* — Dico autem semper, quantum est ex vi præcepti, et necessitate sacramenti; quia in casu, de quo loquimur, moraliter loquendo, frequentius accidit ut ignorantia, quæ prius excusavit a culpa, quando confessio sine debito valore facta est, semper postea excusat ab iteranda confessione illorum peccatorum. Atque hoc sufficit ad vitandum quod contraria sententia nobis objiebat de turbanda pace, et quiete conscientiarum; nam ad hanc pacem et quietem sufficit illa bona fides, cum qua quispiam confessus est ex inculpabili ignorantia, nam cum eadem potest esse semper quietus absque scrupulo iterandi confessionem, nisi casu accidat postea veriore rerum notitiam comparare, quæ plane ostendat priorem deceptionem, et bonam fidem auferat; tunc enim nullum est inconveniens, quod ablata excusatione, urgeat obligatio talia peccata confitendi; neque hoc est contra quietem, sed potius ad generandam veram conscientiam pacem confert. Potest autem hoc facile accidere, quando prior excusatio orta fuit ex ignorantia juris, quia hæc potest facile percipi, et mutari; quando vero orta fuit ex ignorantia facti (in quo casu nunc maxime loquimur), rarissime id continget. Est enim homini per difficile suam internam dispositionem prout in re est cognoscere; et ideo, si eo tem-

pore, quo illam exercet, per ignorantiam invincibilem fallitur, et putat esse attritionem cum non sit, quomodo postea, illa jam transacta, melius eam cognoscet, intelligetque se deceptum fuisse? Itaque ob hanc causam, practice loquendo, aut nunquam, aut rarissime insurget illa obligatio absque excusatione, quantum attinet ad necessitatem præcepti; quantum vero spectat ad necessitatem medii, tollentur per accidens illa peccata per alias confessiones validas, aut per contritionem.

Attritionem universalem de mortalibus confessis esse necessariam.

22. Quinto loco probanda est ultima pars in nostra sententia proposita, nimurum necessariam esse talam attritionem, quæ universalis sit de omnibus peccatis mortalibus confessis. Ad quam intelligendam revocandum est in memoriam, quod supra de contritione et attritione traditum est; nam illa prior semper est universalis de omnibus peccatis ex vi motivi; hæc autem ita potest esse de uno peccato, ut non sit de omnibus. Et ideo de vera contritione, non esset necessaria hæc pars; nam si confessio fiat ex vera contritione, regulariter etiam fiet ex dolore, qui formaliter cadat in omnia peccata confessa, ac proinde ex hac parte sufficiat ad valorem sacramenti, quod statim amplius declarabimus. At vero attritio potest esse de uno peccato, ut dixi, et non de omnibus, neque formaliter, neque virtute; et ideo addimus, necessariam esse universalem attritionem de omnibus peccatis confessis, sive illa habeatur generativum per unum actum sub aliquo generali motivo, sive speciatim de singulari peccatis sub propriis et specialibus motivis. Ratio autem est, quia confessio debet esse integra de omnibus peccatis mortalibus; ita et attritio debet esse integra de eisdem peccatis; quia sine attritione integra non posset confessio esse integra in ratione veræ accusationis sacramentalis, ut ex hac tenus dictis satis patet. Atque ex hac ratione intelligi potest, ex vi materiae hujus sacramenti solum esse necessariam universalem attritionem de omnibus peccatis confessis, quamvis ad effectum sacramenti requiratur attritio universalis de omnibus peccatis mortalibus commissis, et nunquam per veram pœnitentiam retractatis, ut dicemus sectione sequenti. Sunt autem hæc duæ universalites attritionis separabiles. Nam potest quis habere plurima peccata, quam in confessione aperiat,

ut, verbi gratia, quando aliquorum obliisciatur; ergo tunc posset esse attritio universalis de omnibus peccatis confessis, et non de omnibus, quae in re existunt.

23. *Attritio de mortalibus in confessione omissis non est pars sacramenti.* — *Est tamen necessaria ad ejus valorem.* — Dicimus ergo, per se loquendo, necessarium esse ac sufficere veram attritionem de omnibus peccatis confessis, quia haec necessaria est et sufficit ad integrum accusationem, etiamsi non se extendat ad ea peccata de quibus non fit confessio. Imo, licet contingat aliqua peccata taceri in confessione, et de illis haberi veram attritionem, illa non erit pars sacramenti, licet sit dispositio ad effectum. Patet, quia neque informat confessionem, nec fit sensibilis per illam, sed mere interior manet; non est ergo pars sacramenti sensibilis, nec conjungitur clavibus, ut per eas elevetur ad significationem et efficaciam sacramentalem. Dices: ergo, si quis ex justa causa taceat aliquid peccatum in confessione, cuius memoriam habet, quamvis illius nullam attritionem habeat, dummodo eam habeat de his quae confiterit, erit valida confessio; quod est aperte falsum. Respondetur negando sequelam; nam is qui confiterit, ex generali lege sacramentorum tenetur non ponere obiectum effectui sacramentali; ille autem, si habet conscientiam peccati, tenetur agere poenitentiam illius, proportionatam sacramento, et ex illo capite tenetur etiam ille poenitens dolere de peccato illo, quod in confessione tacet, quia licet tunc non requiratur dolor ad accusationem ejus, eo quod non sit futura, est tamen necessarius ad tollendum obicem, et digne suscipiendum sacramentum; ac proinde, si voluntarie omittatur, in ipsa confessione actuale peccatum committitur, quod repugnat valori hujus sacramenti, ut sepe diximus. Et ideo solum potest contingere causus ille, quando ex naturali obliione, et peccatum aliquid in confessione omittitur, et attritio etiam ad ipsum non extenditur, vel formaliter ex intentione operantis, vel virtualiter ex vi motivi, quia videlicet non est universale, sed particolare.

Sitne confessio nulla, quando attritio vera solum de quibusdam peccatis confessis et non de omnibus habetur.

24. Sed queret rursus aliquis, an, si contingat confessionem fieri cum vera attritione aliquorum peccatorum, non tamen omnium

etiam illorum, quae in confessione dicuntur, confessio nulla sit. Potest autem casus hic moraliter contingere, ut si poenitens tantum habeat singulares attritiones peccatorum prout ea sigillatim confiterit, et de uno peccato dolet propter turpitudinem ejus, de alio vero propter infamiam, vel aliud temporale detrimentum; vel de uno efficaciter, et cum absoluto proposito emendare, de alio vero minime, sed per displicientiam tantum inefficacem. Videtur enim ex dictis sequi talem confessionem semper esse nullam, quia deest illi materia essentialis, quae est universalis attritio, vera et efficax.

25. *Si ex ignorantia culpabili fiat, nullum recipitur sacramentum, secus si ex inculpabili.* — Nihilominus dicendum existimo non semper esse nullam talem confessionem, sed distinctione utendum esse. Nam, si poenitens sciens et videns, vel ex ignorantia culpabili mortaliter talem attritionem omittat hujus peccati mortalis, quod est materia necessaria talis confessionis, tunc confessio erit nulla; si autem illa omissione contingat ex ignorantia, vel inadvertentia inculpabili, confessio non erit simpliciter nulla, sed solum tenebitur aliquis peccatum illud iterum confiteri, cuius veram attritionem non habuit, si defectum commissum postea recognoscit. Existimo enim quoad hanc partem ita esse judicandum de universitate attritionis, et ejus defectu, sicut de integritate confessionis, ejusque defectu. Nam attritio, quatenus est pars hujus sacramenti, confessioni copulatur, quia et per illam sensibilis fit, et propter ejus veritatem requiritur; igitur cum ea etiam servat proportionem, quantum ad necessitatem in ratione partis. Sicut ergo confessio illa, in qua peccatum aliquid omnino tacetur ob inculpabilem oblivionem, valida est, licet materialiter non sit integra, ita confessio illa, in qua peccatum aliquid absque vera attritione aperitur, mutila quidem est quoad illam partem, quia secundum eam non est vera et sacramentalis confessio; nihilominus tamen mutilatio illa materialis tantum est, quia inculpabiliter fit; ergo non reddit confessionem nullam, quia ea non obstante, quoad cætera manet confessio vera, quia ex vera attritione facta est, et formaliter integra, quia nihil cum culpa tacetur, aut sine debito modo dicitur. Ergo eadem ratione illa attritio est tunc sufficiens ad veritatem sacramenti, quia est vera et supernaturalis, et de omnibus peccatis rite confessis, seu quae-

poenitens hic et nunc potuit ita confiteri, ut ex sola confessione illorum sacramentalem confessionem, et formaliter integrum faciat.

26. *Peccatum autem sic confessum sine dolore debet iterum paenitens confiteri.* — Carentia ergo attritionis circa alia peccata solum est defectus quidam materialis integratatis, qui non est contra substantiam sacramenti. Et enim, si peccata illa fuissent omnino oblita tam in confessione quam respectu doloris, quia videlicet ad illa nullo modo extenderentur, confessio fuissest valida, ut supra dictum est; ergo a fortiori, licet fuerint oblita, ut sic dicam, respectu veræ attritionis, et non respectu exterioris confessionis, seu narrationis, si oblio æque naturalis et inculpabilis fuit, confessio erit valida. Eadem vero ratione ac proportione tenebitur quis, per se loquendo, iterum confiteri illa peccata, quae sine ulla vera attritione narravit, non minus quam si illa omnino dicere omisisset propter obliuionem; quia perinde est non confiteri aliquod peccatum debito modo essentiali, et ad veritatem accusationis necessario, ac omnino non confiteri illud. Unde, si omnia peccata illo modo dicta fuissent, omnium confessio iteranda esset; ergo idem est proportionaliter quoad partem, quia quoad illam, ut dixi, non fuit sacramentalis confessio, neque ad integratatem ejus pars illa pertinuit. Denique quia ille poenitens tenetur postea habere attritionem talis peccati, non tantum absolute, sed ut partem sacramenti; non potest autem esse sacramenti, quod præcessit, propter rationes supra in simili punto tactas; ergo oportet ut iterum conjugatur confessioni peccati, quae sit vera pars alterius sacramenti. Ex his ergo satis constat qualis dolor sit de substantia hujus sacramenti, et quid de aliis opinionibus adductis sentiendum sit, quomodo illarum fundamentis sit satisficiendum.

An necesse sit attritionem formaliter concurre, et antecedere confessionem.

27. *Formalem dolorem necessario debere concurrere ad sacramentalem confessionem.* — *Dolor ex universali motivo virtute se extendit ad omnia mortalia.* — *Attritio non est necesse ut terminetur ad singula peccata.* — Nonnulla vero supersunt brevia dubia explicanda. Unum est, an necesse sit hujusmodi attritionem formaliter concurrere, et an tempore, vel saltem natura debeat antecedere confessionem ipsam. In qua re dno videntur mihi certa.

Primo necessarium esse, ut formalis dolor, qui sit contritio, vel attritio, qualis a nobis descripta est, concurrat ad sacramentalem confessionem mortalium peccatorum; hoc enim ut minimum probant omnia, quae hactenus adducta sunt, et sine dubio Concilium Florentinum et Tridentinum, cum assignant materiales partes hujus sacramenti, aperte loquuntur de formalis dolore, seu detestatione per poenitentiam. Item est optima ratio, quia hic formalis actus poenitentie est per se necessarius ad remissionem mortalis peccati, ut supra ostensum est; quae necessitas maxime occurrit, quando quis justificari vult de peccatis, quae actu recognitat; hoc autem fit in hoc sacramento, quia confessio non fit sine recognitione peccatorum, et in ordine ad eorum remissionem; ergo merito ita est institutum, ut formalem aliquam poenitentiam essentialiter requirat, maxime cum vera accusatio de peccato apud Deum sine pio animi dolore fieri non possit. Ex quo obiter colligo contritionem, vel attritionem propter poenas inferni, aut aliud universale motivum, licet formaliter terminetur ad unum peccatum particulare, virtute comprehendere omnia peccata mortalia; nihilominus tamen in ordine ad confessionem necessariam esse contritionem, vel attritionem, quae formaliter terminetur ad omnia peccata, de quibus fit confessio, quia hujusmodi formalis poenitentia est per se necessaria de peccatis commissis, et ad eorum veram accusationem. Non oportet tamen, ut ad singula peccata specialiter terminetur per repetitionem plurium actuum; quia hoc nec ad veram poenitentiam, neque ad veram accusationem necessarium est; sed sufficit dolor universalis de omnibus peccatis confuse conceptis, qui virtute extendatur ad singula, prout de illis accusatio fit in virtute talis doloris.

28. *Potest dolor tempore antecedere confessionem.* — *Debet tamen formaliter, vel virtuiter ad confessionem referri.* — Secundo est certum posse quidem dolorem hunc tempore antecedere ipsam confessionem, non tamen id esse necessarium, sed aliquando posse co-mitari confessionem ipsam. Prior pars constat, quia juxta communem usum, confessionem antecedit cogitatio peccatorum, quae optime fit, si cum vero animi dolore fiat; postea vero fit confessio in virtute talis recognitionis et doloris. Contingere autem potest, ut in actuali confessione ita homo attendat ad peccatorum explicationem, ut nullum inter-

num dolorem tunc actu exerceat. Item potest accidere, ut dum absolutio conceditur, nullus iteretur dolor, vel ob naturalem distractio- nem, vel ob aliam causam, et nihilominus sacramentum illud sine dubio validum est, et confessio sufficiens, quia moraliter illi con- jungitur dolor, qui præcessit, et virtute sua illam confessionem informat; potest ergo interdum dolor tempore antecedere confessionem. Solum oportet advertere semper esse necessarium ut talis dolor internus ex intentione pœnitentis formalis, vel virtuali, ad confessionem referatur; quod fit quoties quis peccata recognoscit, et de eis dolet, ut ea confiteatur, vel præbet signum sui doloris in ordine ad confessionem faciendam, seu absolutionem obtainendam, ac denique quoties quis dolet de peccatis cum expresso proposito illa confitendi, ex cuius virtute postea confessionem facit, nam quilibet ex his modis sufficit ad veram accusationem; aliqua vero hujusmodi relatio necessaria est, quia intentio sacramenti, et partium ejus in ordine ad constitutionem illius, necessaria est ad sacramentum conficiendum.

29. *Non est necesse ut attrito tempore antecedat confessionem.*—Altera vero pars, scilicet, quod hæc temporalis antecessio doloris simpliciter necessaria non sit, probatur facile, quia non est de necessitate hujus sacramenti ut recognitio illa tempore antecedat; potest enim in rigore fieri in ipsa confessione, si ob eam causam non timeatur periculum oblivionis alicujus materiæ necessariæ. Item, quamvis recognitio antecedat, potest fieri sine illa interna pœnitentia, quæ haberi posse potest in ipsa actuali narratione peccatorum, quod satis omnino est ad veram confessionem faciendam; ergo potest contritus tempore comitari confessionem, etiamsi nullo modo præcedat duratione. Nam ordine naturæ dici potest hic præcedere, quia illa confessio, quatenus est accusatio, a tali dolore procedit.

An necesse sit ut dolor saltem natura confes- sionem antecedat.

30. *Satis esse ut habeatur ante absolutio- nem.*—Hinc vero difficultas oritur, an hæc antecessio secundum naturæ ordinem neces- saria sit ad valorem confessionis, et conse- quenter, an omnino necessarium sit, ut contritus non sit posterior confessione, sed ad mi- nimum cum illa tempore concurrat. Videtur enim ex dictis sequi, necessarium esse ut contritus de peccato saltem natura sit prior,

quam ejus confessio; quia necessitas contritionis in presenti est, ut confessio veram rationem accusationis habeat; ad hoc autem necesse est, ut confessio ex contritione pro- cedat; ergo oportet ut contritus ordine na- ture antecedat. Unde ulterius videtur sequi, necessarium esse ut contritus non subsequatur confessionem, sed ad minimum coexistat illi, quia prioritas naturæ saltem requirit co- existentiam cause cum effectu; nam hæc causalitas ad quamdam efficientem pertinet. In contrarium vero est, quia juxta communem usum fidelium tam pœnitentium, quam confessorum, post absolutam confessionem peccatorum omnium, solent excitari ad genera- le contritionem peccatorum eorumdem, et ad exhibenda signa ejusdem contritionis, seu doloris, idque censemur ex hac parte suf- ficiens, ut rite et recte detur absolutio, sive dolor antea præcesserit, sive non. Dico ergo, hoc etiam satis esse ad veritatem sacramenti. Ratio est, quia, licet tota prior narratio peccatorum, quatenus tempore antecessit contritionem, nondum habuerit completam rationem accusationis, ut ratio prius facta con- vincit, tamen, quatenus postea informatur per consequentem contritionem, et ut sic in- formata subjicitur clavibus ab ipsomet pœnitente postulante, vel expectante absolutio- nem, sufficienter consummatur in ratione ac- cusacionis sacramentalis; hoc ergo satis est ad veritatem sacramenti.

Sitne propositum non peccandi de ratione attritionis necessariae ad valorem sacramenti.

31. *Prior opinio affirms.*—*Medina.*—*Posterior opinio negans.*—Ulterius vero dubiabit aliquis an propositum non peccandi sit etiam de ratione hujus attritionis necessariæ ad sacramentum. In quo duæ videntur esse extrema sententiæ. Prior est affirms æque necessarium esse propositum ac dolorum. Quod sentit Medina, Cod. de Confes., q. de Confessione ficta iterauda. Et favent illi Concilium Florentinum et Tridentinum. Nam Florentinum ait, primam partem hujus materiæ esse contritionem, ad quam pertinet dolor de peccato cum proposito non peccandi de cetero; quod etiam dicit Concilium Tri- dentinum, cap. 4. Alia vero sententia nec vir- tuale propositum requirit. Quod sentiunt au- tores citati in opinione impugnata, sectione præcedente, circa finem; et aperte Soto, dist. 17, q. 1, art. 2, dum ait, confessionem nun- quam esse fictam ex defectu propositi, si ta-

men pœnitens suum defectum confiteatur.

32. *Propositum non peccandi virtuale suffi- cere ad sacramentum.*—*In confessione mortalis requiritur formale propositum.*—*Nec satis est confiteri talen defectum.*—Dicendum vero existimo, propositum saltem virtuale esse de essentia hujus sacramenti. Hoc constat ex supra dictis, quia absoluta et efficax detesta- tio peccati est de essentia hujus sacramenti; constat autem hujusmodi efficacem detesta- tionem includere saltem virtuale propositum nunquam simile committendi. Unde ulterius addo, si confessio sit de mortalibus peccatis, per se loquendo necessarium esse propositum formale vitandi illa, quia revera tale proposi- tum est, per se loquendo, necessarium ad ha- bendum veram pœnitentiam et attritionem de tali peccato, ut ex dictis constat. Unde fit, ut si aliquis sciens et videns confiteatur de hu- jusmodi peccato sine tali proposito, et in ea dispositione velit absolutionem recipere, sine dubio graviter peccet, et consequenter sa- cramentum sit nullum, juxta principia supra posita. Nec refert quod suum defectum con- fiteatur (quidquid Soto dicat), quia illa con- fessio fit cum actuali complacentia, vel com- missione mortalis peccati, et ex hac parte est omnino nulla. A posteriori etiam potest sumi morale signum; nam qui videt se non ha- bere propositum, et non vult illud efficere, signum est nec propositum virtuale habere; nam hoc habito, et posita dicta advertentia, facillimum esset habere formale. Unde nihil est magis usitatum in administratione hujus sacramenti, quam exigere a fidelibus propositum cavendi peccata, præsertim mortalia.

33. *Formale propositum non est tam nec- cessarium ac dolor, præsertim in confessione ve- nialium.*—Ultimo vero addo, formale propo- situm non videri mihi tam necessarium quam formale dolorem, et maxime quando mate- ria est venialis. Unde si quis bona fide vere detestetur peccatum quod confitetur, et non adverat ad formale propositum in futurum, ita ut in omitendo non peccet, existimo sa- cramentum esse validum, et sufficere propo- situm virtuale in dolore inclusum. Ratio esse potest, quia Concilium Tridentinum, loquens de attritione, non tam expresse requirit formale propositum, sed solum dolorem il- lum, qui voluntatem peccandi excludat; prædictus autem dolor revera excludit hanc voluntatem, cum excludat virtuale propositum contrarium. Item, quia attritus formaliter consistit in dolore, seu retractatione peccati

commissi, et cum confessio consistat in ac- cusatione de commisso peccato, maxime in- trinsece requirit detestationem ejusdem pec- cati; unde dispositio in futurum non videtur esse tam intrinseca, et ideo non videtur esse omnino eadem ratio.

An propositum obediendi confessori in omni- bus sit de necessitate contritionis, ut est pars sacra- menii.

34. Ultimo expeditur ex dictis aliud dubium, quod hie tractari solet, videlicet, an propositum obediendi confessori in omnibus sit de necessitate contritionis seu attritionis, quæ est pars essentialis hujus sacramenti. Ad hoc enim breviter dicendum est, in tantum esse hoc propositum necessarium, in quantum continetur in universalis proposito servandi omnia mandata; in iis enim, quæ confessor præcipere potest, pœnitens tenetur obe- dire, et consequenter habere animum et propositum obediendi et servandi hoc præ- ceptum, sicut cætera. Duo autem sunt quæ confessor præcipere potest: primum pertinet ad satisfactionem pro pœna de- bita peccatis commissis, de qua potestate et obligatione illi respondente, dicam infra in materia de satisfactione. Secundum est pertinens ad debitam dispositionem, vel emendationem in futurum, in quo fere nihil novum potest confessor præcipere, sed expli- care potius et proponere pœnitenti id, quod alias ipse facere tenetur, ut quod restituat, vel occasionem tollat, etc., ut bene notavit Sylvest., verb. *Restitutio*, 5, § 7. Nam, si quid potest confessor ex sua potestate adde- re, totum reducitur ad impositionem satisfac- toriæ pœnitentiæ. An vero in hujusmodi rebus, quas confessor faciendas proponit, te- neatur pœnitens sequi judicium vel opinionem confessoris, vel potius e contrario confessor teneatur conformari opinioni pœnitentis, dicemus infra agentes de obligationibus confes- soris, et de modo quo se gerere debet circa pœnitentem.

SECTIO V.

Utrum confessio possit esse informis ex defectu doloris.

1. *Variis modis potest dici confessio infor- mis.*—Hæc quæstio annexa est præcedenti, et ex principiis positis expediri facile potest, et ideo hoc loco tractanda est, sicut tractatur a doctoribus in 4, d. 17. Confessio ergo in-

formis variis modis dici potest. Primo illa, quæ non informatur vera sacramentali forma; et hoc modo non est dubium quin possit dari confessio informis, ut si sacerdos post auditam confessionem nolit absolvere, vel non cum debita intentione, etc., ex qua confessione constat non fieri sacramentum. Secundo, dici potest confessio informis, illa, quæ ex quoconque defectu essentiali insufficientis est ad conficiendum sacramentum, sive ex defectu integratatis, sive doloris, sive jurisdictionis, etc., et hoc etiam modo constat confessionem posse esse informem. Sed de his modis nunc non agimus. Tertio potest confessio dici informis, quia dum fit, seu ante absolutionem, non informatur gratia, seu vera contritione perfecta; et hoc modo etiam per se notum est, dari posse confessionem informem. De quo etiam modo non agimus, quia constat confessionem hanc esse sufficientem ad conficiendum sacramentum, et in fine ejus formari per effectum illius. Quarto ergo, et ad rem, confessio informis vocatur, ex qua verum efficitur sacramentum adveniente sacramentali forma, et tamen etiam post illud receptum informis manet, quia non est sufficiens ad effectum sacramenti consequendum; et de hac sunt opiniones.

2. *Prima sententia.* — *Primus modus defendendi hanc opinionem.* — *Secundus defendendi modus.* — Prima ergo sententia negat posse dare hujusmodi confessionem informem. Cujus fundamentum est, quia dispositio ipsa, seu attritio, quæ sufficiens est ad consequendum sacramenti effectum est pars essentialis ejusdem sacramenti, et ideo non potest confici tale sacramentum, quin recipiat in subiecto dispositio, et consequenter in illo habeat effectum, atque ita formatum sit. Hæc vero sententia duobus modis defendi potest. Primo asserendo veram et supernaturalem contritionem vel attritionem in re existentem esse de essentia sacramenti, sicut etiam est necessaria ad effectum. Et hoc modo defendit illam Gabriel, Major, Adrianus et Medina supra citati. Et aperte eam docuit D. Thom. in 4, d. 23, q. 1, art. 4, q. 2. Secundo, asserendo e contrario attritionem existimatam ex ignorantia invincibili necessariam esse, et sufficere, non solum ad substantiam, sed etiam ad effectum sacramenti. Et hoc modo defendit hanc sententiam Veg., lib. 43 in Trident., cap. 26, 34 et 36. Sed hic posterior modus a nobis jam rejectus est.

3. *Secunda sententia* est, posse dari verum

sacramentum pœnitentiae validum quoad substantiam, et informe quoad effectum ob defectum contritionis. Hanc opinionem tenuit D. Thom. in 4, 47, q. 3, art. 4, q. 1, ubi idem sentit Capreol., q. 1, art. 3, ad 4 cont. 2 conclus., et ibidem Rich., et Palud., q. 8. Consentunt etiam Cajetanus, Soto, Cano, Ledesma, Sylvest., Navar. et Covar., citati in fine sect. 3 et in principio sectionis præcedentis. Fundamenta generalia his omnibus auctoribus sunt, vel quia in aliis sacramentis omnibus dari potest aliquando sacramentum validum et informe, vel quia contraria opinio est nimis rigorosa. Nam ex illa sequitur, saepe obligari fideles ad iterandas confessiones, nunquamque in hoc posse esse quietos, cum non magis certi sint vere fuisse confessos, quam fuisse justificatos. Neutrum autem ex his fundamentis solidum est. Nam quoad primum assignari potest clara differentia, quam indicavit D. Thom., dict. d. 23, quia in nullo sacramento contritio ipsa, quæ est dispositio ad gratiam et removet obicem, est essentialis pars sacramenti, nisi in hoc. Ad secundum vero dicetur, non esse rigorem, qui in veritate fundatur, et hanc esse alia ratione investigandam. Illud vero inconveniens de iteratione confessionum vitari potest eo modo, quo explicavimus sectione præcedente in 4 puncto. Habent præterea dicti auctores specialia fundamenta, juxta diversos modos, quibus dictam sententiam declarant; nam in hoc etiam non convenientiunt.

4. *Primus modus defendendi hanc sententiam.* — *Improbabilis reputatur.* — Primus ergo modus asserendi hanc sententiam est, confessionem integrum omnium peccatorum semper esse validam, etiamsi absque dolore fiat, et proposito non peccandi formaliter vel virtualiter. Et fundamentum est, quia dolor, præsertim efficax, non est de essentia, et absoluta necessitate hujus sacramenti. Et ita omnes auctores, qui hoc principium tenent, hunc modum sequuntur. Facilius tamen id dicent, quando talis defectus ab ipso pœnitente percipitur; nam, si illum percipiat, et non confiteatur, jam tunc sacramentum non erit validum, non tam ex defectu doloris, sed integratilis; quia velle recipere sacramentum cum ea dispositione cognita, grave peccatum est, quod in eadem confessione taceatur. At vero, si etiam illud peccatum in confessione dicatur, et nihilominus iniquus sacerdos det absolutionem, quidam dubitant, ut Paludanus et Capreolus. Alii vero conse-

quenter loquendo, non dubitant, sed aiunt illud esse sacramentum validum et informe, ut Cajetanus, Cano et alii, quia in tali confessione nullus est defectus essentialis. Nam, licet requiratur aliqua displicentia cum velleitate non peccandi, totum hoc esse potest cum illo actuali peccato, ejusque confessione. Hic vero dicendi modus tam est improbabilis, quam fundamentum ejus; neque est utilis ad pacem conscientiarum, sed potius valde noxius, et ad corruptionem earum.

5. *Secundus defendendi modus.* — *Rejicitur.*

— Est ergo secundus modus, dicens, tunc fieri sacramentum hoc validum et informe, quando in re ipsa fit sine sufficienti dolore ad gratiam obtainendam; tamen defectus hic non percipitur a pœnitente, etiamsi sit ex ignorantia ita culpabilis, ut non excusat pœnitentem a novo peccato mortali in tali confessione commisso. Quod tenent Navar. in Summ., cap. 9, num. 13, et Soto, d. 48, q. 3, art. 3, quamvis d. 47, q. 1, art. 2, oppositum sentire videatur, ut in fine præcedentis sectionis retuli. Hæc vero opinio etiam nititur falso fundamento, ut ex ibi dictis constat; imo talis confessio non solum habet essentialē defectum contritionis, sed etiam integratilis; quia illud peccatum de novo commisso in confessione non declaratur, idque non absque culpa, cum ex culpabili negligentia hoc fiat.

6. *Tertius modus.* — *Refellitur.* — Est ergo tertius modus, dicens, tunc solum dari hoc sacramentum validum et informe, quando fit sine dolore sufficiente ad gratiam consequendam, et sine novo peccato propter ignorantiam invincibilem. Quem modum tenet Petrus Soto, lect. 8 de Confess., qui loquitur de dolore illorum peccatorum quæ in confessione declarantur, et de defectu illius, quantum ad perfectionem intensivam, seu qualitatem ejus. Nam certum est aliquem dolorem definitæ perfectionis, quam Deus novit, ad minimum esse necessarium ad gratiam in hoc sacramento obtainendam. Certum etiam est, teneri hominem ex præcepto non recipere hoc sacramentum cum minori dolore, quia tenetur non ponere obicem effectui sacramenti; ideoque, si cum minori dolore accedit, vel ex certa scientia, vel ex ignorantia culpabili, negat hæc opinio fieri sacramentum informe, quia cum actuali peccato non potest fieri sacramentum validum. Existimat autem Petrus Soto minorem dolorem etiam intensive, ut sic dicam, sufficere in re ipsa

Posse dari confessionem validam, et informem ex defectu extensivo contritionis, vera sententia.

7. *Nihilominus tamen censeo posse dari aliquam confessionem validam ad sacramentum constituendum, et informem quoad effectum ex defectu attritionis, extensivo, non intensivo, seu ex defectu integratilis, non qualitatibus ipsius attritionis et proveniente ex inculpabili inadvertentia, vel ignorantia; quamvis enim hic modus non ponatur a prædictis auctorebus, tamen ex dictis in superioribus sectionibus colligi videtur. Nam, in secunda sectione ostendimus attritionem sufficientem ad effectum gratiae impetrandum in hoc sacramento debere esse universalem de omnibus peccatis mortalibus, quæ homo commisit et nunquam retractavit; quia sine aliqua interiori pœnitentia, nullum peccatum mortale remittitur, etiam per sacramentum. Rursus in superiori sectione ostendimus, posse aliquando pœnitentem sine nova culpa confiteri cum vera attritione aliquorum peccatorum, non vero omnium quæ commisit, et tunc confessionem cum tali attritione factam esse sufficientem ad conficiendum validum sacra-*